

У процесі дослідження енергоемності продукції машинобудівних підприємств Хмельниччини необхідно визначити зв'язок, причину або іншими словами фактори, що мають безпосередній вплив на зміну даного показника. Скористаємось кореляційно-регресійним аналізом, що дає можливість визначення форми і параметрів рівняння зв'язку, тобто знаходження математичної моделі залежності кореляційно зв'язаних змінних та вимірювання тісноти (щільності) зв'язку [8, с. 125].

Значення перемінної Y були отримані за статистичними даними і являють собою енергоемність виробництва продукції підприємств Хмельниччини та Хмельницької області. За незалежні перемінні було взято наступні фактори: X_1 – обсяги інвестування в енергозберігаючу діяльність; X_2 – обсяг виробництва продукції; X_3 – обсяг споживання енергоносіїв.

Таким чином отримано рівняння регресії для кожного із досліджуваних суб'єктів господарювання (табл. 4).

Таблиця 4

Рівняння множинної регресії машинобудівних підприємств

Підприємство	Рівняння регресії	Коефіцієнт кореляції
Укрелектроапарат	$Y = 1,377 \cdot 10^5 + 0,013 X_1 - 16,989 X_2$	$R^2 = 0,93$
Новатор	$Y = -4,118 \cdot 10^3 + 0,033 X_1 - 0,2 X_2$	$R^2 = 0,936$
Мотор січ	$Y = -5,259 \cdot 10^3 + 0,019 X_1 + 0,599 X_2$	$R^2 = 0,912$
Термопластавтомат	$Y = 8,551 \cdot 10^3 - 0,988 X_1 + 7,743 X_2$	$R^2 = 0,785$
Красилівський машинобудівний завод	$Y = 1,609 \cdot 10^4 + 4,208 \cdot 10^3 X_1 - 6,251 X_2$	$R^2 = 0,999$

Аналізуючи дані рівняння, можемо зробити наступні висновки: регресійні константи кожного підприємства (для “Укрелектроапарат” – $1,377 \cdot 10^5$; “Новатор” – $(-4,118 \cdot 10^3)$; “Мотор-Січ” – $(-5,259 \cdot 10^3)$; “Термопластавтомат” – $8,551 \cdot 10^3$; Красилівський машинобудівний завод – $1,609 \cdot 10^4$), визначають положення регресійної площини і являють собою зниження енергоемності виробництва продукції за умови, що всі незалежні змінні дорівнюють нулю. Всі інші параметри вказують напрямок і розмір змін залежної перемінної Y , у результаті збільшення на одиницю відповідних незалежних змінних X_1 , X_2 , за умови, що всі незалежні змінні залишаються постійними. Множинний коефіцієнт кореляції R^2 показує відсоток варіації залежної змінної Y , що викликано варіацією всіх разом взятих незалежних змінних.

Аналіз проведеного множинного кореляційно-регресійного аналізу показав дуже тісний зв'язок між залежною змінною Y (енергоемність продукції) та факторними змінними X_1 , X_2 , X_3 (X_1 – обсяги інвестування в енергозберігаючу діяльність; X_2 – обсяг виробництва продукції; X_3 – обсяг споживання енергоносіїв).

Висновки. Проведені дослідження свідчать, що управління та аналіз ефективності енергоспоживання та енергозбереження економічних об'єктів не може здійснюватись без інформаційного забезпечення планування номенклатури продукції, контроль за випуском та якістю продукції, обсягами споживаних енергетичних ресурсів. Таку інформацію надають системи моніторингу підприємств, що призначені для безперервного спостереження за характеристиками діяльності об'єктів дослідження.

Таким чином, раціоналізація енерговикористання обумовлює необхідність обґрунтування та вирішення проблем енергоощадного варіанту розвитку машинобудування, посилення стимулювання економії енерговитрат, дослідження резервів енергозаощадження при виробництві продукції.

Література

1. Микитенко В.В. Енергоефективність промислового виробництва. Монографія. – К.: Об'єднаний ін-т економіки НАН України, 2001. – С. 92.
2. Сердюк Т.В. Організаційно-економічний механізм енергозбереження в промисловості. Монографія. – Вінниця: УНІВЕРСУМ – Вінниця, 2005. – С. 154.
3. Макаров А.А., Мелентьев Л.А. Методы исследования и оптимизации энергетического хозяйства. – Новосибирск: Наука Сибирское отделение, 1973. – С. 274.
4. Динамизм развития производственного потенциала / НАН Украины, Ин-т экономики / Редкол.: А.Н. Алымов (отв. ред.) и др. – К., 2003. – С. 203.
5. Статистичний збірник “Паливно-енергетичні ресурси Хмельницької області у 2007 році”. – С. 10–15.
6. http://statbrd.ic.km.ua/ukr/nov/04_2009/text.htm
7. http://esco-ecosys.narod.ru/2003_7/art92.htm
8. Приймак В.І. Математичні методи економічного аналізу: навч. посіб.(для студ. вищ. навч. закл.) / В.І. Приймак – К.: ЦНЛ, 2009. – С. 125

УДК 338.24(477.61)

І.В. НОВИКОВА

Шосткінський інститут Сумського державного університету

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯМ У РЕГІОНІ

У статті досліджено питання ресурсозбереження стосовно регіону. Розглянуто проблеми ресурсозбереження на регіональному рівні на прикладі Сумської області. Виявлені галузі області, які мають резерви

зниження споживання матеріальних витрат на одиницю реалізованої продукції. Викладені етапи підвищення ефективності ресурсозбереження в регіоні.

The issues of saving resources concerning the region are investigated in the article. Problems of saving resources at the regional level is considered on the example of Sumska region. Identified the field area, with reserves reduce of consumption of material costs per unit of realized products. The stages of increase resource efficiency in the region are set.

Постановка проблеми і її зв'язок із найважливішими науковими та практичними завданнями.

Комплекс задач, які сприяють виходу України з економічної кризи, неможливо вирішити без підвищення ефективності використання ресурсів, тому що саме висока ресурсомісткість вітчизняної продукції є основним фактором низької конкурентоспроможності економіки країни в цілому. Дефіцит більшості видів ресурсів, виснаження їх запасів у природі, значне подорожчання видобутку, зріст міжнародної конкуренції, великі об'єми створення різних видів відходів, низький рівень використання вторинних ресурсів в умовах незадовільного екологічного середовища сприяє підвищенню значущості ресурсозбереження на регіональному рівні.

Нераціональне використання ресурсів обумовлює схильність національної економіки України до екстенсивного типу розвитку. Залежність країни від імпортованих енергоносіїв постійно загрожує їй соціально-політичною нестабільністю. Ера дешевих енергоносіїв для України скінчилася.

У цьому контексті необхідним є вивчення теоретичних і практичних основ ресурсозбереження відносно кожного регіону.

Економічні показники розвитку промисловості України останніми роками свідчать про певні позитивні зрушення щодо зменшення ресурсомісткості вітчизняної промислової продукції, рівень якої залишається високим порівняно з розвиненими країнами світу. Проте ці тенденції є нестійкими, а рівень ресурсомісткості продукції, який підвищився протягом 90-х років ХХ ст. на 35–60 %, за оцінками фахівців, усе ще не повернувся до позначки 1990 року [2–5].

Не останню роль у збереженні високого рівня ресурсомісткості відіграє низька активність інвестиційних та інноваційних процесів в країні. У 2005 році середньорічний приріст інвестицій в основний капітал становив 56,8 %, у 2006 році вже 67,6 %, а в 2007 році 87,7 % від рівня 1990 року. Середньорічний темп приросту вартості основних фондів за 2006 рік становив 4,9 % в порівнянні до 2005 року [3–5], у 2007 році приріст вартості основних фондів склав 4,3 % в порівнянні з 2006 роком. Незважаючи на це, дотепер характерною особливістю сучасного стану основних фондів залишається висока їх зношеність.

Таким чином, **метою статті** є уточнення сутності ресурсозбереження, дослідження стану резервів ресурсозбереження в регіоні, аналіз впровадження інвестиційних та інноваційних процесів в Сумській області, визначення правових, організаційних, економічних умов забезпечення підвищення ефективності ресурсозбереження.

Проблемам формування ефективних механізмів управління ресурсозбереженням присвячені наукові праці В. Тарана, А. Богатирьова, Р. Балашової, І. Півоварчук, О. Харламової та ін.

Виклад основного матеріалу досліджень. При аналізі нормативно-правового забезпечення ресурсозбереження було виявлено, що дана проблема постійно розглядається державними органами управління і досить часто згадується у багатьох правових актах. Але в нормативно-правовому забезпеченні ресурсозбереження відсутній комплексний підхід. В Українському законодавстві недостатньо висвітлена специфіка діяльності з ресурсозбереження на рівні регіонів, не визначена роль місцевих рад у забезпеченні ресурсозберігаючої діяльності регіону.

В економічній літературі не має однозначного визначення поняття “ресурсозбереження”.

Так в роботі Н. Іванова ресурсозбереження характеризується як метод господарювання, який охоплює комплекс технічних, економічних, організаційних засобів, які направлені на раціональне використання ресурсів та забезпечення їх при зростаючих потребах головним чином за рахунок економії [6].

А. Невельов підкреслив, що раніше в економічній теорії частіше використовували такі поняття, як “економія ресурсів”, “ефективне використання ресурсів”, які зараз акумулюються поняттям “ресурсозбереженням”. Ресурсозбереження – це процес забезпечення росту об'ємів корисних результатів виробництва при відносній стабільності матеріальних витрат [7].

Н. Коніщева розглядає ресурсозбереження як умова, процес, результат і показник покращення використання засобів виробництва і трудових ресурсів на всіх етапах виробничо-господарської діяльності підприємств, а також економічного і соціального розвитку регіону і народного господарства в цілому [8].

Представлені визначення не мають суперечностей. Але до регіону має відношення саме останнє визначення ресурсозбереження.

Сутність ресурсозбереження стосовно до регіону – це процес спрямований на раціональне використання ресурсів господарюючим комплексом регіону з врахуванням довготермінової перспективи забезпечення зростаючих потреб регіону при дотриманні соціальних стандартів і якості життя населення регіону. При цьому раціональне використання ресурсів це досягнення максимальної ефективності використання ресурсів в господарюючому комплексі регіону з врахуванням інноваційних напрямків і засобів їх економії.

До основних напрямків ресурсозбереження відносять: впровадження технологій з ресурсозбереженням і нових конструкцій; використання інформаційних технологій; взаємозамінність ресурсів; нормування ресурсів; економія ресурсів.

У ресурсозбереженні велике значення має впровадження в виробництво нових видів конструкцій і модернізація, що складає більш ніж 60% загального об'єму економії, а також використання прогресивної технології, що складає 30 % економії.

Як вже відмічалося середньорічний темп приросту вартості основних фондів за 2006 рік становив 3,7 %. По регіону цей показник склав 1,2 %. Ступінь зносу основних засобів у 2006 році в цілому по країні становив 49,0 % в регіоні 55,9 %, з них у промисловості в країні – 57,9 %, в регіоні – 60,4 %, будівництві – 45,1 %, в регіоні – 54,6 %. Це свідчить про те, що в регіоні більш застаріле обладнання, ніж в країні в цілому. Показник оновлення основних засобів економічної діяльності у 2006 року в регіоні склав 4,6 % [3–5, 9].

У регіоні відмічається низька активність інвестиційних процесів. Так в 2005 року спостерігалось зростання інвестицій в основний капітал регіону на 10,3 % до попереднього року, але в 2006 відмічається падіння інвестиційних вливань в основний капітал регіону на 7,7 % в порівнянні з попереднім роком. В сукупності все це негативно впливає на впровадження нових технологій для забезпечення зниження ресурсомісткості продукції, що виготовляється в регіоні.

Проблема ресурсозбереження на регіональному рівні передбачає дослідження стану резервів ресурсозбереження на підприємствах, в галузях, містах і районах регіону. Наявність публічних статистичних даних дозволило виконати аналіз на прикладі матеріальних витрат по галузях, які виробляють продукцію в регіоні, і порівняти з аналогічними витратами матеріальних затрат по галузях в цілому по Україні. З метою визначення резервів ресурсозбереження в регіоні застосовувалась система типологізація галузей Сумської області по використанню матеріальних ресурсів, для чого були використані статистичні данні [3–5, 9].

Побудова типології здійснювалась за відповідними показниками з розрахунку на 1 грн реалізованої продукції: загальним ресурсовитратам – типологія 1 (табл. 1); споживання матеріальних ресурсів – типологія 2 (табл. 2).

Таблиця 1

Типологія галузей Сумської області за ресурсовитратами на 1 грн реалізованої продукції, 2006 рік

Кластер	Галузь	Операційні витрати на одиницю реалізованої продукції, коп./грн	
		для Сумської області	для України в цілому
I	Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	–	97,6
	Промисловість	97,4	94,3
	Будівництво	98,3	98,6
	Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	96,3	98,2
	Діяльність транспорту та зв'язку	–	87,4
	Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	94,9	–
II	Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	106,6	–
	Діяльність готелів та ресторанів	115,2	106,4
	Діяльність транспорту та зв'язку	104,9	–
	Освіта	113,6	107,3
	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	109,2	108,0
	Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	108,6	104,6
	Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	–	108,9

Таблиця 2

Типологія галузей Сумської області за ресурсовитратами на 1 грн реалізованої продукції, 2006 рік.

Галузь	Матеріальні витрати на одиницю реалізованої продукції, коп./грн	
	для Сумської області	для України в цілому
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	64,92	58,46
Промисловість	51,91	61,39
Будівництво	66,45	72,47
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	5,30	0,79
Діяльність транспорту та зв'язку	37,13	25,61
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	18,98	17,42
Діяльність готелів та ресторанів	50,00	47,03
Освіта	23,86	16,10
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	36,25	41,15
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	32,47	17,89

Дослідження стану резервів ресурсозбереження для галузей Сумської області (за основу був прийнятий показник "витрати на одиницю реалізованої продукції") виявило, що до першого кластеру, в якому рівень витрат на одиницю реалізованої продукції менш 100 коп./грн, відносяться наступні галузі Сумської області: промисловість (97,4 коп./грн), будівництво (98,3), торгівля, ремонт автомобілів (96,3) і операції з нерухомим майном (94,9 коп./грн), інші галузі відносяться до другого кластеру, тому що мають рівень витрат на одиницю реалізованої продукції більш ніж 100 коп./грн.

Якщо порівняти операційні витрати на одиницю продукції по галузях Сумської області з аналогічними витратами в цілому по Україні бачимо, що майже у всіх галузях Сумської області є перевищення операційних витрат на одиницю реалізованої продукції в порівнянні з аналогічними витратами в цілому по Україні. Виключення складає галузь "операції з нерухомим майном...". Операційні витрати на одиницю реалізованої продукції в цієї галузі суттєво нижче аналогічних витрат по Україні в цілому.

Дослідження матеріальних витрат на одиницю реалізованої продукції (табл. 2) дає можливість стверджувати, що такі галузі як сільське господарство, мисливство, лісове господарство; торгівля, ремонт автомобілів; діяльність транспорту та зв'язку; операції з нерухомим майном; діяльність готелів та ресторанів; освіта мають резерви зниження споживання матеріальних ресурсів, тому що аналогічні показники по Україні в цілому нижчі від обласних. Матеріальні витрати по галузі "надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту" в області майже в двічі перевищують середні по країні. Саме в цієї галузі є великі резерви зниження споживання матеріальних ресурсів.

Висновки. Здійснюючи регіональну політику ресурсозбереження необхідно використовувати систему інформатизації, яка б дозволяла вести облік і аналіз споживання усіх видів ресурсів і як б сприяла підвищенню оперативності в прийнятті рішень відносно їх раціонального використання, зниженню питомих витрат виробляючи і експлуатуючи продукцію за рахунок використання ефективних способів ресурсозбереження.

Ефективне управління резервами ресурсозбереження в регіоні передбачає формування відповідного механізму організаційно-економічного забезпечення, яке являє собою систему конкретних засобів і інструментів, за допомогою яких може бути забезпечено досягнення цілей регіонального ресурсозбереження. Критеріями ефективності організаційно-економічного механізму ресурсозбереження повинно стати забезпечення максимального об'єму ресурсозбереження і підвищення рівня соціально-економічного розвитку регіону, дохідності і потенціалу прибутковості господарського комплексу регіону, поліпшення екологічного стану в регіоні.

Організаційне забезпечення ресурсозбереження пов'язано з програмно-цільовим управлінням, роль якого складається в координації можливостей підприємств і територіальних органів для вирішення задач ресурсозбереження в господарському комплексі регіону. Місцевими Радами повинна здійснюватися координація діяльності підприємств і організацій по ресурсозбереженню у сфері житлово-комунального господарства.

В області необхідно розробити комплексну цільову регіональну програму ресурсозбереження, яка буде направлена на підвищення використання резервів всіх видів ресурсів з врахуванням забезпечення стандартів соціально-економічного розвитку регіону, проведення єдиної ресурсозберігаючої політики на всіх підприємствах, галузях економіки регіону, містах і районах області.

Розробляючи програму, слід враховувати економічний інструментарій в сфері ресурсозбереження, який використовується в більшості промислово розвинутих країнах з ринковою економікою, до якого відносять: введення податкових пільг і інвестиційних кредитів; установлення національних стандартів ресурсоспоживання; регулювання цін і тарифів на сировину і енергію; державне субсидювання проектів з ресурсозбереження; фінансування досліджень і розробок в цієї сфері.

До економічного забезпечення ресурсозбереження в регіоні відносно матеріальних і енергетичних ресурсів доцільно віднести наступне:

- фінансування і стимулювання ресурсозберігаючих проектів і програм на основі надання субсидій, доплат, податкових, кредитних, митних і інших пільг;
- застосування економічних санкцій за невиконання ресурсозберігаючих проектів і програм, неефективне використання матеріальних і енергетичних ресурсів та їх втрат;
- підвищення ролі регіону в стимулюванні ресурсозбереження на основі: створення умов залучення інвесторів до фінансування програм (функціонування вільних економічних зон); формування регіонального фонду розвитку (створення фонду енергозбереження).

Формуючи регіональний фонд розвитку необхідно визначити джерела фінансування: засоби державного бюджету; засоби регіональних бюджетів; відрахування підприємств і організацій, окрім підприємств і організацій бюджетної сфери, комунально-побутового, соціального призначення і сільського господарства; відрахування з прибутків підприємств регіону, споживання яких перевищує встановлений рівень; виплати підприємств за неефективне використання ресурсів (економічні санкції); цільові відрахування підприємств і організацій разового характеру для розробки і виготовлення ресурсозберігаючого обладнання; добровільні внески юридичних і фізичних осіб.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є підвищення ефективності ресурсозбереження потребує нового підходу до управління цим процесом з врахуванням створення відповідних умов для регіонального ресурсозбереження:

- удосконалення нормативно-правової бази відносно здійснення ресурсозберігаючої діяльності регіону з врахуванням внесення основних положень по ресурсозбереженню в Закон України "Про місцеве самоврядування":

– забезпечення відповідних організаційних умов ресурсозбереження регіону з врахуванням: розробки комплексної цільової програми по ресурсозбереженню, яка б передбачала широке використання інновацій, нетрадиційних технологій, системи інформаційного забезпечення, періодичної аналітичної оцінки і моніторингу використання матеріальних і енергетичних ресурсів підприємствами, містами і районами області та їх резервів;

– створення економічних умов з врахуванням формування регіонального фонду розвитку і залучення коштів інвесторів для забезпечення фінансової підтримки реалізації матеріало- і енергозберігаючих проектів і програм, які реалізуються за рахунок власних коштів підприємств.

Вивчення теоретичних і практичних положень управління ресурсозбереження на рівні регіону та застосування їх на практиці місцевими Радами дозволить регіонам проводити цілеспрямовану політику з підвищення ефективності використання всіх видів ресурсів і здійснювати цільову політику підготовку спеціалістів з ресурсозбереження.

Література

1. “Про місцеве самоврядування в Україні” [Текст] : Закон України: [від 21.05.1997 р., №80/97-ВР]. – К.: Вісник ВРУ, – 1997. – № 24.
2. Ресурсозбережні пріоритети реформування системи рентних та природоохоронних платежів України [Текст]: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 17 травня 2007 р.: [Актуальні проблеми формування рентної політики в сучасних умовах] / редкол.: І.М. Сотник. – К.: РВПС України НАН України, 2007. – Ч. 1.
3. Статистичний щорічник України за 2005 рік [Текст] / Держкомстат України; за ред. О.Г. Осауленка. – К.: Консультант, 2006.
4. Статистичний щорічник України за 2006 рік [Текст] / Держкомстат України; за ред. О.Г. Осауленка. – К.: Консультант, 2007.
5. Статистичний щорічник України за 2007 рік [Текст] / Держкомстат України; за ред. О.Г. Осауленка. – К.: Консультант, 2008.
6. Иванов Н.И. Ресурсообеспечение промышленных предприятий [Учебник] / А.В. Бреславцев, Л.Т. Хижняк и др. – Донецк: ИЭП НАН Украины, 1999.
7. Невелева А.М. Экономика ресурсосбережения [Учебник]. – К.: Наукова думка, 1987.
8. Конищева Н.И. Ресурсосбережение эколого-экономический аспект [Учебник] / Кушникович Н.А., Рожкова Л.А., Безверхова Р.И. – К.: Наукова думка, 1992.
9. Статистичний щорічник Сумської області за 2006 рік [Текст] / Держкомстат України; за ред. Л.І. Олехнович. Головне управління статистики у Сумській області. – Суми, 2007.

УДК 330.341.1

Л.П. ТЕЛЯЧА
Хмельницький національний університет

ЗАКОНОМІРНОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ СИСТЕМНОЇ КРИЗИ

У статті розглянуто кризу як головне джерело сучасних інновацій. Доводиться перспективність інноваційного розвитку в подоланні кризових процесів. Аналізуються циклічні закономірності інноваційного оновлення та їх вплив на економічну систему. Визначаються перспективи розвитку вітчизняної економіки в умовах кризи.

The article deals with the crisis as the main source of modern innovations. Proved the perspective of innovative development in overcoming of crisis processes. Analysis of cyclical consistent patterns of innovation updates and their impact on the economic system. Defines the development of prospects of the national economy in crisis.

Вступ. Глобальна фінансова криза виявила структурні дисбаланси в розвитку національних економік більшості країн та визначила необхідність активізації усіх можливих джерел економічного зростання для формування нової моделі сталого економічного розвитку. Зазвичай криза носить відкритий руйнівний характер для економічної системи, що втратила свій потенціал зростання, однак їй притаманний і прихований механізм, який можна назвати потенціалом прогресу. В інноваційній теорії кризи розглядаються як прогресивні, оскільки вони доводять неспроможність існування старої системи та виступають каталізатором їх руйнування чи навіть повного усунення, розчищаючи простір для побудови нової системи. Тому криза виступає не бар'єром для економічного розвитку, а його невід'ємним елементом. Вона руйнує потенційно слабкі елементи устрою економічної системи, залишаючи при цьому успішні та сильні складові.

Необхідною складовою виходу із кризи є інновації, які є інструментом підвищення конкурентоспроможності та вектором стратегічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень. Різні аспекти проблематики економічного зростання на інноваційній основі знайшли своє відображення у працях як зарубіжних, так і вітчизняних науковців – М. Портера, К. Ерроу, Ф. Агійона, П. Хоувітта, М. Ромера, П. Сегерстрема, Р.А. Фатхутдінова, Ю. Бажала, С. Ілляшенко та ін. Роль інновацій в антикризовому управлінні піднімається такими дослідниками як В. Новицьким, І. Макаренко, С. Захаріною, Л. Федуловою, О. Василенком, В. Гейцем та В. Семиноженком.